List 39. **NOVICE** Tečaj XXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 28. septembra 1870.

Gospodarske stvari.

Kako najbolj koristno porabiti krmo.

Po najnovejših in najboljših virih spisal Fr. Govekar.

V slabih časih kakor so današnji, ko je huda za denar, je posebno kmetovalcu treba, da na vsako boljšo stvar skrbno pazi in je svojeglavno ne prezira, ako hoče, da si vsaj nekoliko svoje stanje zboljša. Oni časi, v kterih je gospodarju kôsa, sekira, motika ali lopata zadostovala, so že davno minuli. Dandanes je treba tudi kmetom marsikaj znati in marsikaj se učiti. Kako visoke davke plačevati in drugim svojim potrebam zadostovati, ako si ne zná vedno več pridelovati ter to modro porabiti? Skrajni čas je že, da tudi kmečki stan skoraj spoznava zlato resnico, da znanstva in umetnosti so krasne sestrice, ki človeka kot svojega brata ljubijo, ga podučujejo in ga osrečujejo.

Pri vsaki stvari, ktero človek povzame, ima sleherni svoj namen; tako redí tudi kmetovalec žival, da mu pomaga delati, da od nje dobiva mesó, mast, mleko, volno, gnoj ali da je za zarejo. Kmetovalec navadno malokrat le po enem dobičku sega od živine, ktero redí, ampak ga pri vsaki več zahteva. Se vé, da pride gnoj pri tem toliko ceneje, tem obilniše so zraven tega druge koristi.

Djanske skušnje s pomočjo učenosti pa so izpričale, da vsaka žival mora sleherni dan primerno mero hrane ali živeža dobiti; živež pa mora zopet imeti različnih snoví, da si žival svoje telo ohrani v takem stanji, da se dobro pri življenji vzdrží.

Ta vzdrževalni živež porabi žival za dihanje in za napravo gorkote, in da nadomestuje one dele, ktere v svojem telesu vsaki dan, vsako uro, porabi.

Kolikor veča in popolniša so pri govedi sopila, toliko več krví se potem izprazni v dele telesa; vsled tega je pa tudi več in boljšega mesa in mastí. Zato žival s širocimi in globocimi prsi sploh veljá za posebno pripravno zato, da povžito hrano gospodarju najbolje izplača.

Ako pa žival dobiva le vzdrževalni živež, tedaj ti ne more celó nič obrniti za napravo mesa, mleka, mastí itd. Ako pa vrh tega od nje še zahtevamo, da nam dela, tedaj mora oslabeti in shujšati, vsaj ne more porabljenih telesnih delov z drugimi nadomestiti, in tako le iz svojega života molzejo ali delajo na zgubo mesá.

Če pa damo živali **več** živeža, kakor ga za vzdrževanje svojega telesa potrebuje, tedaj vse to, kar ga je več, obrne in porabi za napravo mesa, mleka, mastí itd. in ga tako dobro izplača. Ta živež se imenuje **pridelovalni** živež, kajti iz nje pridelujemo si meso, mleko itd.; pri njej se pa mora tudi na primerno mero paziti.

Tisti gospodar tedaj, kteri svoji živini — izvzeta je edino delavna živina, kedar ne dela — polaga le vzdrževalno hrano, ter potem od nje, Bog vedi, kolik dobiček pričakuje, dela popolnoma nespametno, in ne more od nje nikakoršnega dobička pričakovati, razun malo gnoja in še tega slabega.

Tak gospodar ima pri vsem še očitno škodo. Z živežem namreč podaja živali nek kapital, ter hoče potem od živali, razun kapitala, še tudi obresti — meso, mleko itd. — nazaj dobivati; po takem pa navadno kapital in vse zgubí.

Zato se tudi in po pravici imenuje pičlo krmenje — ako se živini podaja le vzdrževalna krma — lahkomiselna zapravljivost.

Veliko milijonov goldinarjev naši gospodarji zavoljo nevednosti in ker nočejo spoznati te resniae, čez leto in dan od sebe pomečejo!

Neobhodno je tedaj potrebno slehernemu gospodarju, da temeljito pozna vrednost in tečnost pridelane krme, da jo potem more modro razdeliti na posamesne glave ter jo tako na najbolje obresti (činže) naložiti, in od nje največ koristi dobivati.

(Dalje prihodnjič.)

Zareja novih gozdov po umetni setvi.

III.

(Dalje.)

2. Kako se bomo prepričali, da je seme dobro, ki smo ga namenili sejati?

Kdor hoče gozde s semenom zarejati in mora seme si kupiti, mora vedeti, kakošno seme je dobro, in kakošno slabo, da bode mogel preračuniti, koliko ga bode na oralu potreboval in koliko ga bo kalilo?

Veliko gozdnih posestnikov je premala vednost o tem že ob dokaj denarjev pripravila, in kar je še bolj obžalovati, veselje do setve jim je vzela.

Živo se tedaj priporoča, seme pred nabiro, kupovanjem ali pred setvijo dobro preiskavati in setev raje odložiti, kakor sejati slabo seme, sicer si druzega ne napravimo kakor stroške in trud brez koristi.

Da pa moremo seme presoditi, moramo se seznaniti, kako popolnoma dobro seme od zunaj in znotraj izgleda, kakošen duh ima, in koliko tehta?

Ker je stvar imenitna, bodem bolj na tanko opisal in znamenja naštel, na ktera se moramo opirati, da bodemo vedeli, ktero seme je slabo in ktero dobro?

1. O hrastovem semenu ali želodu.

Da bomo vedeli, kedaj je želod dober, prerežimo več želodov po dolgosti v dva dela. Ako niso od črva

prebodena, je zrno še rumenkasto-belo in sočnato, napolnujo še vso lupino in je na koncu sedeča klica še zdrava in sočnata, takrat je želod gotovo dober. Če pa je od črva pičen ali je zrno v lupini rujavo, plavo ali črno, ali če je tako rahlo notri, da šiklja, ali če je še celó plesnjivo, pa že pognalo za pavec dolge kalí, ki so že suhe, tak želod ni za setev. Prihranimo si stroške in trud, vsaj nobeden ne bo pognal.

2. *O bukovem semenu ali bukvici (žiru).*

Bukovo seme prerežimo po dolgosti. Če je zrno še belo, sočnato in končni pogon ravno tak, če ima zrno sladek okus, je bukvica pripravna za setev. Ima pa zrno drugo, kakor belo barvo, olnat in zopern okus, ali če je seme prav stisnjeno in suho, ni pripravno za setev.

3. *O gabrovem semenu.*

Pri preiskavi prerežimo več oreškov na dvoje, da vidimo, ali imajo zrna. Če jih najdemo, je seme dobro in gotovo požene, ako ni prestaro, česar pa ne moremo vedeti.

4. *O brestovem semenu.* 5. *O jelševem semenu, in* 6. *o brezovem semenu.*

Ako se hočemo dobrote teh vrst semena prepričati, prerežimo več zrn z ostrim nožem. Če je zrno močnato in se pri stisnjenji pokažejo olnata in mokra znamenja, je seme zdravo, če ni prestaro, starosti pa ne moremo razločiti. Če ni nič mokrotnega opaziti, seme ni zdravo, — ne sejmo ga.

7. *O javorovem semenu.*

Pri preiskavi semena vzemimo sivo-rujavo lupino od semenskega zrna, ki se na krilu drží. Če najdemo od spodej ležeče kaličnice lepo zelene in sočnate, je seme dobro. Če pa so kaličnice drugih barv, ali tako suhe, da se med prsti zribati dajo, je seme slabo. Zelena barva ni zmirom nezmotljiva. Dobi se staro seme z zeleno barvo, a vendar ne kalí.

8. *O jesenovem semenu.*

Prerežimo več zrn. Najdemo v njih plavo-bela zrna še vozku podobna, je seme dobro; če pa je tvarina preveč suha, kaže staro seme, ki ne bo kalilo.

9. *O šilovnem semenu.*

Pri preiskavi prerežimo tudi več zrn. Če jih najdemo popolnoma sočnata in zeló dišeča, je tako seme dobro; so pa zrna prazna, in imajo nenavaden duh, okus in barvo, ni seme za setev sposobno.

To so pripomočki, po kterih smo v stanu seme spoznati. So pa drugi, ki so še bolji, ako nam čas preiskave pripušča.

Štejmo in vsejmo vsako tako seme, ki rado kalí, v kakov pisker ali v zaboj (kišto). Denimo ga na zračen kraj in zalivajmo ga z vodo ter opazujmo, koliko zrn bo kalilo. Ta skušnja je najbolja, seme spoznati. Želeti je, da bi si čez zimo delali take poskušnje z jelšami, brezami, jesenovim in s šilovnim semenom, da zvemo dobroto semena in potem lahko zračunimo, koliko ga bomo na oralu potrebovali.

Vse seme nikoli ne kalí. Če ga tri četrt do 2 tretjini kalí, je seme dobro; če ga kalí le polovica, je srednje.

Varno je, le od znanih kupcev seme kupovati, in se ž njimi pogoditi, da, ako bomo seme 14 dni domá na kakem ozračnem kraji na dvoje imeli in potem tehtali. Ako je kupec pošten, ga nam bo tako dal, in obvarovali se bomo vlažnega semena, ali še celó s peskom pomešanega. Če se kupec ne dá pregovoriti, zgrabimo pest semena, stisnimo ga in hitro roko ven vzemimo. Če se ga je veliko rok prijelo, je mokrotno; ne kupimo ga; — če pa pade vse od rok, je suho. Da izvemo, ali je namešano z drobnim peskom, ribajmo ga med rokama. *) (Dal. prih.)

Živinozdravilstvo.

* Kedar se konj ožulji od sedla na hrbtu, da ima rano — ni je treba rezati in tudi ne žgati, ampak vzemi žgane in fino zmlete kave (koféta) in ž njo enkrat ali dvakrat na dan posipaj natisk od sedla. — To je videl in sam z dobrim vspehom skusil angleški konsul v Javi v zahodnji Indiji v Aziji, in to priporoča svoji vladi. — Mi pa povemo to živinozdravnikom, naj poskusijo. Zdravilo je lahko in dober kup, ako le tudi saj včasih pomaga.

Podučne stvarí.

Posilna delalnica — kaj je in čemu je.

Povsod je veliko tacih ljudí, ki niso ravno hudodelci, ki pa so zanikerni in razuzdani, in zatega del tudi svojim bližnjim nadležni ali celó nevarni.

Za take ljudí, ki se niso toliko pregrešili, da bi jih zaprli v ječo, imajo po več deželah posebne hiše, ki se imenujejo posilne delalnice (Zwangsarbeitshaus). Takih naprav je v našem cesarstvu že veliko; kranjska dežela ima posilno delalnico že mnogo let, na Štajarskem jo ravno zdaj delajo.

Take delalnice so zeló koristne, a vendar je le malo ljudí, ki jih bolj na tanko poznajo. Gotovo tedaj vstrežemo vsem Slovencem, ako jim podamo popis take naprave, in to po postavi, ktero je deželni zbor kranjski izdelal in cesar potrdil 15. julija t. l.

Tako-le se glasí:

§. 1. (*Naloga posilne delalnice.*) Posilna delalnica, ktera ne namerava, da bi se ljudje kaznovali, ampak zboljševali, ima nalogo, da se osebe, ki pridejo v delalnico, k primernemu delu s silo naganjajo in k nravnemu poboljšanju napeljujejo.

§. 2. (*Oddaja v posilno delalnico.*) Le razuzdane in zanikerne osebe, ki se bojé dela in si darežljivost ljudstva prisvojujejo, kakor tudi take osebe, ki so nevarne ljudem in njihovej lastnini ter se ne morejo izkazati, da si po poštenem potu kruh pridobivajo, ali si ga vsaj pridobiti prizadevajo, in če h kranjski deželi pripadajo, oddajajo se v posilno delalnico.

§. 3. Pa tudi take osebe, pri kterih se ne more naglo zvedeti, v kteri domovinski kraj pripadajo in je enako tudi določbe §. 2. zadenejo, se oddadó izjemno za toliko časa v delalnico, da se njihova prava domovina zasledí.

§. 4. V posilno delalnico se ne smejo sprejemati: a) osebe, ki še niso 14 let stare; b) trapci in blazni (norci); c) osebe, ki se tudi za lahka dela ne morejo vporabiti; d) matere, ki dojé.

§. 5. (*Oblast za oddajo oseb v posilno delalnico.*) Pripoznanje, da se sme kaka oseba v posilno delalnico sprejeti, določuje navadno cesarska politična okrajna gosposka domovinskega okraja s posvetovanjem dotične občine, pod ktero zadevna oseba pripada; v policijskem obmestju ljubljanskem pa ima to oblast mestno starešinstvo. — Vsaka občina (soseska) ima pravico, da nasvetuje oddajo v svojo občino pripadajočih oseb v posilno delalnico.

*) Tudi je navada, da se seme dene v posodo z vodo napolnjeno; polno seme na dno pade, gluho ostane na vrhu. Tudi na žarečem železu ga preiskujejo; gluho seme počasi zgorí, polno ploskne, da se sliši in navadno nekoliko odskoči. Pis.

Na enake občinske nasvete se sme posebno tedaj ozir jemati, ako se je občina sama, ali pa, če so se zavezali sorodniki, da bodo za osebo, ki pride v delalnico, ali vse, ali pa vsaj nekaj stroškov plačevali za njeno oskrbovanje.

Po priganjanji povrnjene prignance in take osebe, kterih domačinstvo je neznano, sme (§. 3.) izjemno politična gosposka onega kraja, v kterem so osebo prijeli, in sicer po priganjanji povrnjene prignance s posvetovanjem tiste občine, pod ktero prignanec spada, v posilno delalnico oddajati.

§. 6. Razsodbi za oddajo v posilno delalnico se mora razun razsodbenih razlogov tudi priložiti izkaznica, ki zapopada občino, pod ktero zadevna oseba pripada, delalna sposobnost njena, zmožnost ali nezmožnost plačila za oskrbovanje, spričbo zastran zdravja od zanesljivega zdravnika in izkaznico, ki opisuje prejšnje življenje dotične osebe, njene sodnijske in policijske kazni, kakor tudi natančen popis osebe in njenih posebnih lastnosti.

§. 7. (*Pritožba zoper odlok.*) Vsaka razsodba za oddajo v posilno delalnico, če tudi ni bilo nobene pritožbe zarad tega, se mora pred izvršitvijo c. k. deželni vladi v potrjenje predložiti. Pritožba se mora v 24 urah potem, ko se je kdo za-njo oglasil, pri prvi sodnijski stopinji naznaniti in se ima v daljnih 3 dneh c. k. deželni vladi v razsodbo predložiti. Ta pritožba ima odložno moč, to je, da odloží spolnitev poprejšnje razsodbe, vendar pa ima razsodna gospóska pravico, da dene dotično osebo, ako je zarad ubežnosti na sumu, iz previdnosti za toliko časa v posebno varnost, dokler se razsodba pritožbe ne reši. Kaka druga nadaljna pritožba ni dopuščena. Občina, pod ktero zadevna oseba pripada, ima za pritožbo tudi takrat pravico, če se njeno zahtevanje za oddajo kake osebe v posilno delalnico od gospóske prve stopinje ni sprejelo; v tem primerljeji mora občina svojo pritožbo v 24 urah po prejetem sporočilu pri razsodni gospóski naznaniti in v daljnih treh dneh pri ravno isti gospóski kot predlogo c. k. deželni vladi izročiti. V tem položaji, če je c. k. vlada razsodbo prenaredila, se sme dotična oseba, ki bi imela priti v posilno delalnico, na c. k. ministerstvo notranjih zadev obrniti in to v predpostavljenih obrokih.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Kolek ali štempelj* so iznajdli Holandci l. 1624. Ker se pa nobena nova iznajdba tako hitro ne razširi, kakor taka, po kteri se dá davek vpeljati, toraj najdemo kolek vže konec 17. stoletja po vsej Evropi. Na Francoskem ta davek sedaj donaša vladi vsako leto 82 milijonov frankov, na Angleškem blizo 6 milijonov, na Pruskem ravno toliko. V Avstriji, ktera je vže tako obložena z velicimi davki, poskočil je ravno ta davek (kolek) od leta 1840. do 1868. od $3^1/_2$ milijona na $11^1/_2$ milijona brez vštetega ogerskega kraljestva.

* Rim je posedla armada italijanskega kralja in si ga tako prisvojila s tisto pravico, ki se imenuje „volčja pravica“ — pustil se je papežu le tisti del Rima v last, ki se imenuje „Leonovo mesto“. — Naj povemo, kaj je to in od kodi to imé? — Ta del mesta ali to mesto, ki obsega poltretjo laško miljo, sta v 9. stoletji med letom 800. do 850. papeža Leon III. in Leon IV. z zidom obdala; to mesto ima 3 vrata; skozi ena se gré v Travestere, skozi druga v Civita vechio in skozi angeljska vrata v Vatikan; ta vrata so edina vrata, ki so naravnost v zvezi z drugimi deli Rima. Leonovo mesto šteje do 15.000 duš, ki se Borghigiani, to je, gradjani imenujejo in so zmiraj v najbliži dotiki s papežem, tedaj gotovo raji ostanejo podložni papežu kakor kraljestvu italijanskemu.

Slovensko lepoznanstvo.

Iz zbirke za naše rojake vojake. *)

1.

Vojaški stan.

Zares je lep vojaški stan,
Skorej mu para ní,
In v glavi níma on možgan,
Kdor tak ne govorí.
Vojak steber cesarstvu je,
Strahú on ne pozná;
Če vse krog njega ruši se,
Vojak ne trepetá!

V desníci močni ostri meč,
V osrčji pa pogum
In za svobodo vès gorèč
On strah je vražjih trum.
Ni mirno mu poprej srcé,
Dokler končan ni boj,
In dokler z drage ni zemljé
Pregnán sovražni roj.

Vojaku ljubica je čast,
Njo ljubi on samó,
Srce mu napolnuje slast,
Ko zmisli se na-njó.
On zá-njo v bojni gré vihár,
Za-njó vse pretrpí,
Celó življenje svoje v dar
Ji dá, če si želí!

Jos. Cimperman.

Katkočasnica.

Neki župnik (fajmošter) vpraša svojega farana: kdo ga je vstvaril? a on mu ni znal odgovoriti. To isto vpraša potem šest let starega fantiča, in ta mu brž odgovorí: „Gospod Bog“. „Sram vas bodi, starec — pokrega gosp. fajmošter nevednega možá — da ne znate, kar zná dete!“ — „Prosim Vas ponižno — zagovarja se mož — nikar se ne čudite, gospod oče; jaz sem že star, pa sem že to pozabil; al ta mali paglovec ni dolgo, kar je vstvarjen bil, in zato lahko zná, kdo ga je vstvaril“. „Pučki Prij.“

Dopisi.

V Gorici 24. sept. — V poprejšnji številki sem sporočil nekaj o dovolitvi paralelnega izobraževališča za učiteljice. Pozneje sem izvedel, da je došlo tudi zastran pripravnišča za učitelje nekaj. Ministerstvo se je ustavilo na poli poti, kar se tiče paralelizovanja. Žensko izobraževališče ima biti dvojnato, to je, ima imeti posebne italijanske in posebne slovenske razrede in učitelje ali učiteljice; možko pa ne tako; ampak utrakvizem priporoča g. minister, to je, v istih razredih naj bi se podučevalo po italijanski in slovenski. Kako si na Dunaji to mislijo in ali o naših razmerah kaj razumejo, ne vem. To pa vem, da ni še davno tega, ko so se tam gori prekriževali pred utrakvizmom, češ, da so modêrni pêdagogi zoper dvo- ali mnogojezično podučevanje v istem raz-

*) V poslednjem listu „Novic“ omenjene.

*

redu in celó na istem učilišču. *) Bomo videli, kaj naš deželni šolski svet poreče, in ali se bota dala vpeljati že s prihodnjim novembrom dva tečaja, kakor g. minister zahteva.

Koroško 23. sept. (*Tabor v Žopračah* **) 18. dne t. m. — drugi na Koroškem — se je izvršil jako dobro. Da se zbere na meji trdih Nemcev blizo do 10.000 Slovencev, že to je veselo znamenje, da slovenska zemlja Koroškega za Slovenijo še ni zgubljena. In iz tisoč in tisoč grl se je ponavljalo danes „živela Slovenija"! Naj se le Nemci „smejajo" Sloveniji, vsaj vendar dobro vemo, da jim je o tem jok bliži nego smeh. Dr. Zarnik je predsedoval in jako navdušil skupščino, kteri so se tudi vsi drugi govorniki: Košat, Matija Majar, Nolli, Muden, Vigele, Poznik z jedernimi svojimi govori do duše prikupili. Vse od konca do kraja se je vršilo v najlepšem redu, in ljubljanskemu „Tagblattu" — na ljubo ali na žalost? — je tabora ces. komisar Pogatschnigg prepustil o resolucijah glasovati samo le moškim. Tedaj „Tagblatt" danes še tega veselja ni imel, da bi bil mogel poročati, da so le babe na taboru bile! — Mi pa kličemo: živeli možje slovenski, a živele tudi žene Slovenke, ki ste se udeležile narodnega shoda!

Iz Frankolovega blizo Celja 25. sept. A. V-k. — Tudi pri nas na kmetih se je začelo národno življenje nekoliko gibati. Družba sv. Mohora ima namreč že nekoliko podpornikov; to gotovo dober sad obeta. Začelo se je tudi tu pa tam misliti na to, da bi se osnovalo sčasoma „bralno društvo", ktero bi nam preskrbovalo koristnih knjig in časopisov. Večina naših prebivalcev zná čitati, al žalibog manjka jim dobrih knjig; če pa vprašam kakega kmeta, zakaj si jih ne kupi, dá mi odgovor: „od kod pa bom denar vzel? vsaj imam komaj za sol, za davke in druge neobhodno potrebne reči, kako bi si pa še knjige kupoval; — časa za berilo imam o nedeljah in praznikih dovolj; pa nimam ničesar, da bi čital". Res je, da marsikteremu kmetu zavoljo obilih stroškov in pičlih dohodkov premalo denarja ostane, da bi si sam knjige kupoval. Al vsemu temu se pa lahko v okom pride, ako se osnuje „bralno društvo"; ono podaja vsakemu družniku za malo krajcarjev obilo koristnih knjig in časopisov. Toraj naprej Frankolski Slovenci! Pokažite, da vam je mar za národ in domovino — pa tudi za lastni dobiček, vsaj dandanes tudi Slovenci ne moremo priti v bolji stan, ako ne vemo, kaj in kako delajo drugod po svetu; to pa izvemo le iz časnikov in bukev.

Iz Vranske okolice 24. sept. (*Cestne zadeve.*) Litijski cestni odbor bi prijazno opomnili, naj bi v prihodnje bolj gledal na to, da bodo ceste pa mostovi za prevažanje občitvenih proizvodov v boljšem stanji, nego so bili do sedaj. Opomni se pa to imenovanemu odboru zato, da se ne bi zgodila več taka nesreča, kakor se je meni 16. t. m. na mostu pri Žagarji blizo Izlaka. Peljal sem namreč k zagorskemu rudniku deske krajnice. Ko so konji stopili na most, tekoj so se jim sperele mostnice vdrle pod nogami, — sreča le, da se je ojé zlomilo in da je voz ostal pred vdrtim mostom, sicer bi oba konja bila ugonobila ogromna peza, ki je bila na vozu. Takisto še škoda ni bila prevelika, ondotni župan jo je cenil na 6 gold. Ob enem bi prosil jaz slavni deželni odbor kranjski, naj bi blagovolil zaukazati cestnemu odboru v Litiji, da mi povrne škodo. — V Kamniškem in Brdskem okraji so ceste prav lične, a ceste, ki jih ima litijski odbor v skrbi, one so jako razrovane. Za zagorsko cesto naj bi se toraj najbolj skrbelo, ona je zeló važna, kajti iz Štirske pa Kranjske se privaža po njej zeló veliko lesú k zagorskemu rudniku. Gorko priporočamo litijskemu cestnemu odboru več pazljivosti, da se po mostéh ob krajih napravijo priroči in naj se sprhnele mostnice bolj skrbno pobirajo pa namešajo z novimi.

Janez Klančnik,
posestnik v Prekopi blizo Vranskega.

Iz Kranjske gore na Gorenskem. J. R. (*Klobuk z želodi na tnalcu.*) Preteklo sredo sem stal pred hišo Š..... v drvarnici s čvrstim fantom, kteremu daleč okrog enacega ni; cepil je drva. Kar pride okoli vogla hiše sosedov sin, prav možko stopaje z novim klobukom, z želodi okinčanim. Dajte želode na stran, prijatelj — mu rečem — lahko vam bi jih kdo porezal. Rajši zgubim 10 gold. — mi odgovorí. Ko pa mu razložim, da želod na klobuku nositi, imajo naši ljudje za znamenje, da se narod naš in jezik njegov zaničuje, vzame sam klobuk z glave, ga dá fantu, ki je v drvarnici drva cepil, naj ga dene na tnalce, da z enim mahom sekire odletijo želodi v gnojnico. In zgodilo se je, kar je rekel, klobuk pa se je djal na glavo spokorjenemu colnarju. Na to pa smo vsi skupaj zaklicali: živeli Slovenci!

Iz Železnikov. *) (*Strašna nesreča starišem v svarilo*) se je pripetila v Sorici nedavno. Oče in mati sta šla na njivo plet in sta pustila poldrugo leto starega otroka na senožeti, za varuško mu je bila deklica 5 let stara. Tovaršija druzih otrok, kakor je na kmetih navada, pride in odpelje deklico varuško, ktera pustí dete samo. Stariši, prišedši od dela, iščejo malega otroka — al ni ga bilo nikjer. Cela vas ga gré iskat, pa ga nikjer niso mogli najti; to se je zgodilo 11. julija. — 28. julija dobim od gosp. fajmoštra dopis, naj grem ogledat mrtvega otroka, kterega so našli pod neko drčo. Jez brž grem v Sorico in najdem otroka tacega: od glave ni bilo obraza več, možgani so bili izpiti, kostí čepinine so se le malo vkup držale, meso na prsih in desni roki je bilo do kostí odglodano; celo truplo že v tretji stopinji gnjilo. Čeravno sem zdravnik, ki smo vajeni videti vsakovrstne prikazni, sem se vendar zavzel nad pogledom nesrečnega otroka, ki je po nečimurnosti starišev tako žalosten konec vzel. Ali ga je kak prešič ali kaka druga roparska zver tako razmesarila, težko je za gotovo povedati, ker vse truplo je bilo že hudo gnjilo. Naj bi strašna nesreča bila starišem opomin, da malih otrok nikoli ne puščajo samih.

J. Dominik.

Iz Črnega vrha nad Idrijo 22. kim. F. B. — Ker je navada, da se v jesenskem času iz mnozih krajev naše mile domovine sporoča o letini, naj spregovorim tudi jaz nekoliko o letošnjih pridelkih. Sená smo letos skoro le polovico od lanske košnje dobili. Kar se tiče druzih žitnih pridelkov, sme se skoro sploh imenovati le srednje leto. Le krompir! naš „kranjski oče" se nam je zeló slabo obnesel, ker v več krajih hudo gnjije. Kar ga ne bode pa zgnjilo, bodo nam ga požrešne miši popolnoma požrle. Po obilih skušnjah je gotovo, da najbolje to požrešno žival pokončá — mačka. Al uboga žival domača, koristna, nikomur škodljiva, ima — čujte! tudi svoje sovražnike. V enem letu se pogreša pri nas do dvajset maček. Koliko požrešnih miš bile bi nam one pokončale, ne dá se lahko izračuniti. Ne bodem več danes o tej zadevi veliko govoril, le samo to ob kratkem rečem: ako se

*) To isto so oponašali šolski postavi, ki jo je bil deželni zbor kranjski pred sedanjo najnovejšo osnoval, in bivši minister Giskra je v pogovoru z dr. Jan. Bleiweisom v Ljubljani po navadni svoji velikanski domisljiji utrakvizem kar naravnost imenoval „pädagogischen Unsinn". Vred.

**) Drugi pot prinesemo še drug, zanimiv popis. Vred.

*) Draga nam je ponudba Vaša. Vred.

nam za naprej naše koristne domače živali v miru ne pusté, bomo prisiljeni pri sodniji si pravice in pomočí iskati, — saj dobro vemo, kdo nam pokončuje, kar nam je na korist.

Poljane 17. sept. *) — Dopisnik iz Lovrane mi v 36. listu stavi neka vprašanja, na ktera evo mu odgovor. Na 1. vprašanje: „kaj ste iskali pred volitveno dvorano?“ mu odgovarjam: iskal sem denarja, kajti ta dvorana je blagajnica; da so jo pa zavoljo prostornosti za volitve pripravili, tega jez nikakor znati nisem mogel. Na 2. vprašanje: „zakaj ste svoje hvalevredne sobrate, duhovne gospode Kastavske, kakor tudi poštnega c. k. uradnika o volitvenih zadevah zasramovali?“ pa rečem, da jez nikogar nisem zasramoval; jez sem le popraševal: ali ni tukaj blagajnica? in lahko je vsak slišal moje besede: „žal mi je, da narodna stranka propada“. — Na 3. vprašanje odgovarjam le to, da sem gosp. A. pisal, da za njega kakor uradnika kaže najbolje, da se neutralno drží. Da je temu tako, je pripravljen g. Arko, ako bi potrebno bilo, s prisego potrditi. — Da na poti iz Volovskega nikogar nisem sramoval, to priča mi tudi prijatelsko pismo, v kterem se g. pisalec čudi, da se naše pomenkovanje more zasramovanje imenovati. Krčmarja v Opatiji pa še domá ni bilo, ko sem bil jez v njegovi krčmi. Toliko na vprašanja dopisnikova, in s tem je od moje straní nepotrebnega pričkanja konec. Iz vsega, presodi sedaj, dragi bralec, sam, sem li agitiral za Clesius-a, in ali sem odpadnik milega mi naroda? Moja vest mi priča, da sem veren sin matere domovine svoje.

France Zupan.

Iz Postojne. — Ljubljanski „Tagblatt“ je že večkrat skušal dokazati, da slovenski jezik ni za opravila med raznimi narodi, ter je dopovedoval, kako se je pripetilo, da se slovensko pismo v tujem kraju ni razumelo. — Ako se to, da se pismo, sestavljeno v domačem jeziku, v tujem kraji ne razume, za mero sposobnosti njegove jemati hoče, bi se moglo reči, da tudi drugi jeziki — na priliko lački — niso za javna opravila. Nate eno priliko: Nedavno je prišel na neko osebo v Postojni dopis iz Trsta v čistem laškem, pismenem (ne v tržaškem latovskem) jeziku. Dotična oseba nese pismo najprvo tukaj stanujočim rojenim Lahom s prošnjo, da bi jej povedali, kaj pismo pravi. Al čudi se „Tagblatt‘„ da niso mogli. Nese pismo še drugim, — zastonj, nobeden ni znal pisma razložiti. Nazadnje gré s pismom k nekemu Slovencu, in glej, ta jej razloží zapopadek. Kaj praviš „Tagblatt“? ali je lački jezik zato za opravila med narodi nepripraven, ker ga rojeni Lahi ne razumejo?

Iz Postojne 26. sept. (*Tabor kmetijski.*) Nate, drage „Novice“ kratek opis prvega gozdarskega tabora na Slovenskem, ki se je po napravi slavne naše družbe kmetijske vršil tukaj v nedeljo 25. dne t. m. Po večernicah se je zbralo kakih 300 ljudí na mestu, ktero je bilo za tabor pripravljeno. Ko dojdemo z g. Lud. Dimicom na omenjeni kraj, že je nas čakalo mnogo ljudstva. Ko c. k. okrajni glavar g. Globočnik ljudstvu predstavi govornika g. Dimica, prične on v slovenskem jeziku svoj tehtni govor. Izprva dokazuje namen gozdnega učitelja in omeni, da se je tudi v drugih deželah tako podučevalo, zlasti na Českem in Moravskem. Potem razdelí svoj govor v 4 razdelke, in vsakega reši tako dobro, da je zbranemu ljudstvu globoko v srce segel. Ne bom na drobno razlagal obširnega govora, le toliko rečem, da je imel viden vtis na kmečko ljudstvo, in da je želeti, da bi ga slavna kmetijska družba dala natisniti in med prosti narod kraški razdelila. Naj naši dragi deželani nikakor ne zamudé, se v prihodnjih dveh nedeljah, to je, 2. in 9. oktobra, udeležiti enacih taborov v Senožečah in v Bistrici. Zadovoljni bodo.

Franjo Padar,
dijak deželne učilnice v Šneperku.

Iz Prečine na Dolenskem. (*Šolska preskušnja*) je bila pri nas 10. dne t. m. Po dokončani preskušnji je naš častiti začasni nadzornik pl. Langer s prijaznimi besedami pridne otročiče pohvalil in 15 pridnih dečkov in deklic z lepimi darili (mašnimi bukvicami) obdaroval. Kar je blagi gospod pri nas storil, tistega tudi ni po drugih šolah opustil, kterim je tudi nadzornik. Tudi že prejšnja leta, ko še s šolstvom nič opraviti ni imel, je pridne in revne šolarčke z denarjem velikodušno obdarjeval. Dandanes je sicer šolarčkom darila v šolah dajati prepovedano; al misleč, da ubogim milošnjo deliti, pridne otroke enmalo za njihov trud poplačati, nepridne pa s tem spodbujati, nihče zabraniti ne more, in to tem manj, če kdo iz svojega premoženja to stori. Hvala mu!

Iz okolice ljubljanske. — Povejte drage „Novice“ svetu, kako se nam godí na kmetih. Neki gospodar v občini Šiškarski je bil davek za letošnje leto dolžan; nenadoma pridejo brič in žandarji, in mu, ker njega ni bilo domá, zarubijo kravo in jo odženó. Drugi dan gré gospodar za polovico leta davek plačat in se pritoži pri viši oblastniji, da se že pred koncem leta tako trdo ž njim ravná. Kaj je opravil in ali je krava sopet v hlevu, ne vemo.

Iz Ljubljane. (*Zbornica trgovska in obrtnijska*) pošlje na ogled obrtnijske razstave v Gradec 10 obrtnikov kranjskih, vsacemu dá za potovanje 25 gold. v podporo. Obrnila se je zato na županstva nekterih mest, naj jej imenujejo za to poslanstvo sposobnih rokodelcev. Ta dobra ideja sopet kaže, kako neslano je bilo tisto grdo obrekovanje zbornice trgovske, ki ga je te dni prinesel „Tagblatt“, ki druzega nič ne vé in nič ne zná, kakor psovati vse, kar ni v rokah nemškutarskih ustavovernežev. Če bi ne bila zbornica sedanja nič druzega storila, kakor to, da je velike dolgove poplačala, ki jih je zbornica naredila pod hvalisanim predsedstvom Lukmanovim in Vraničevim, gré jej hvala za bolje gospodarstvo. Tadanja zbornica kaj neki je dovršila? Je li srce imela za kako domačo železnico? Da je v odpravi konkordata iskala odpravo ažija, to še danes vé vsak, kdor se spominja tadanjih norčavih sklepov. Sedanji tajnik pa bi moral res prav žalosten biti, ako bi ne bil bolji na tem mestu, kakor je bil nekdanji, ki ni ne obrtnije naše dežele poznal, ne se brigal za opravila zbornična.

— (*Zborovanje društva v pomoč učiteljem in učiteljskega društva.*) Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem je imelo svoj občni zbor 22. t. m. ob 9. uri dopoldne. Izmed nazočih odličnih oseb imenujemo g. Hočevarja, svetovalca c. kr. deželne vlade in poročevalca o šolstvu, in g. dr. Jarca, deželnega nadzornika. Iz sporočil g. Legata, prvosednikovega namestnika, smo izvedeli, da je društvenega premoženja 23.133 gold. v državnih zaveznicah, in 731 gold. v gotovini, ki je večidel naložena v hranilnici. Sklenjeno je bilo med drugim to, da nova pravila (štatute) zadobé veljavo z današnjim dnevom. Zbor se očitno zahvaljuje g. Legatu za lep dar, ki ga je društvu v obligaciji (za 100 gld.) podaril, ter obžaluje, da njega, ki je dosihmal tako blagodušno za društvo skrbel, zavoljo njegovega odhoda iz Ljubljane ne more si izvoliti za prvosednika, in potem voli z vzklikom za

*) S tem odgovorom bodi konec dolgočasni pravdi. Najbolje pa je vselej, da kdor se narodnjaka šteje, se tudi senci ogiblja, ki ga utegne staviti v vrsto nasprotnikov. Vred.

prvosednika deželnega nadzornika gosp. dr. Jarca, kteri poslednjič, ko je povdarjal, da se sicer dela ne bojí, a da noče nikakor samouprave zborove motiti in da je iz tega vzroka zoper imenovanje, vendar na zborove prošnje, predsedništvo prevzame. Za blagajnika je voljen g. Mihael Putre, učitelj na c. kr. vajni šoli. Odborniki so: gg. Praprotnik, Eppih, Raktelj, Močnik, Schott, vsi iz Ljubljane, in g. Borštnik iz Šmarije in g. Vranic iz Preserja; račune so pregledali gg. Bezeg, Kogej in Govekar.

Ko je bila seja tega društva končana, je zborovalo učiteljsko društvo. Med nazočimi imenujemo g. stolnega prošta g. dr. Pogačarja in dr. Bleiweisa: oba uda deželnega šolskega svetovalstva; pozneje je prišel tudi knez Metternich, 1. vladini svetovalec. — Predsedoval je gosp. Andrej Praprotnik, kteri je v daljšem govoru našteval društveno delavnost od poslednjega občnega zbora 31. marca u. l. Blagajnik g. Močnik poročuje o društvenem imetji. Društvo šteje 26 udov iz Ljubljane in okolice, ki plačujejo po 2 gold. na leto, in 80 vnanjih, ki plačujejo po 1 gld. letnine. Gotovega denarja ima društvo 130 gold. 74 kr. in v dolgovanji na vpisnini in letnini 123 gold. Vseh stroškov od zadnjega občnega zbora bilo je za časopise, bukve in drugo 145 gold. 6 kr. Proračun za prihodnje leto kaže 106 gold. 19 kr.

Gosp. Grkman odgovarja na vprašanje, kako naj se v sedanji slovenski abecednik vvrsté pisni izgledi, po kterih bi se učitelji in učenci ravnali pri podučevanji v branji in pisanji, ter nasvetuje, naj se berilne vaje s pisnimi črkami lepo v jeklo vrezane vvrsté namesti sedanjih, ne ravno lepih črk; one bi tudi služile učencem za pisne izglede in bi prav posebno koristile v šolah po deželi, kjer je po več razredov na enkrat pri podučevanji, pismene oblike naj bi pa potem odbor učiteljskega društva določil. Sprejel se je predlog po nasvetu. — O 4. točki: „Nasvetje o sedanjih in novih šolskih knjigah“ je govoril g. Stegnar iz Idrije obširno, ter razkladal, kteri naj bi bil učni jezik na Kranjskem (namreč slovenski) in kakošne knjige naj bi se rabile za poduk v zemljepisji, zgodovini, prirodoslovji, gospodarstvu in gospodinjstvu. Tudi svetuje, da bi se v petji mladina tudi po notah učila (to bi jej koristilo za prihodnji čas in nikakor ni težavno) in našteva za to pripravne knjige. Med šolskimi knjigami omenja tudi „praktične slovensko-nemške gramatike“, namesti ktere smo dobili sedaj 1. in 2. slovnico. Tudi g. Lapajne iz Idrije je, kar se tiče sedanjih šolskih knjig, enih mislih s predgovornikom. Gosp. Močnik odgovarja, da se vse to, kar je bilo nasvetovanega, kar hipoma ne more sprejeti; mladi učitelji naj pa vendar-le pridno knjige spisujejo, vlada rada založí dobre šolske pomočne knjige. — Gosp. Levičnik nasvetuje nektere premembe pri novi izdaji slovenskega abecednika, ktere izročí prvosedniku. Naposled se sklene: novi društveni odbor naj prevdarja, kako bi se v teh zadevah moglo kaj storiti, in naj kot pisatelje povabi tudi izvedence zunaj odbora.

O razmeri med ljudskimi in srednjimi šolami govorí gosp. Močnik, oziraje se na drugo nalogo ljudskih šol, namreč na pripravljanje za srednje šole (realke in gimnazije). Ko primerja sedanjost s preteklostjo, pride do ukaza sl. ministerstva za nauk in bogočastje 14. marca l. l., ktero določuje, da učenci stopivši v 1. razred srednjih šol ne potrebujejo spričala iz ljudske šole, samo da prestojé sprejemno izpraševanje, ter se bojí, da bi se pri brezobzirnem postopanji in posebno pri nas, ne odstranila marsiktera bistra glava kmečkega stanú, ker kmečki sinovi so izprva v nemščini zmirom zadej za svojimi mestnimi tovarši, ter poslednjič nasvetuje: zbor naj željo izreče, da bi bilo namenu primerno, ako bi se k izpraševanjskim komisijam tudi jemali veščaki ali izvedenci iz stanú ljudskih učiteljev. Gosp. deželni nadzornik razlaga, da po novi šolski postavi se učencem, ko dovršijo vsakdanjo ljudsko šolo, dadô izpustna šolska spričala (Entlassungs-Zeugnisse), učenec pa že poprej lahko v srednje šole stopi, predno tako spričalo dobí, ker ni določeno, iz kterega razreda naj bi se jemali učenci v srednje šole; iz vsake kmečke šole more stopiti učenec v srednje šole, samo da opravi predpisano izpraševanje.*) Šolam se vé, da se bo treba skušati, da njih učenci ne bodo padli pri izpraševanji; nemogočega se pa pri teh izpraševanjih ne bo tirjalo. Sicer pa ni napačno, da se ta stvar omeni, da svet izvé, kaj mislijo o tem ljudski učitelji. (Dal. prih.)

— O novici, da je naša novomeška gimnazija razglašena za državno gimnazijo in da kranjska gimnazija se premení v realno gimnazijo s slovenskim učnim jezikom, nam ni še nič gotovega znano, pa bi tudi, čeravno so nam realne gimnazije zeló všeč, vendar ne želeli, da bi se s kranjsko gimnazijo ali tudi z novomeško delale prve take poskušnje. Kaj tacega naj se pričenja v Ljubljani.

— (*Čitalnica naša*) ravnokar razpošilja naznanila da se začne pevska šola za gospodičine v pondeljek 3. dan oktobra ob 6. uri zvečer, — pevske vaje moškega zbora se začnó v torek 4. oktobra ob 8. uri zvečer, pevska šola za gospode pa v sredo 5. oktobra ob 8. uri zvečer. Naj se vsak, kdor ima ljubezen do lepega národnega petja in sposobnost za to, oglasí v omenjenem času v pevski sobi čitalničini pri gosp. V. Valenti.

— (*Dramatično društvo*) napravi svojo prvo letošnjo predstavo v deželnem gledališči v nedeljo 2. oktobra. Po prologu se bodete predstavljale veseloigra „Klobuk“ in burka „Na mostu“. Utegne se po okoliščinah vložiti še kaj petja. — Nadjamo se, da bode občinstvo krepko podpiralo dramatično društvo v njegovem težavnem delovanji, da bode častno rešilo svoj namen, narediti vsak mesec tri predstave. Kolikor smo izvedeli, pride na oder več prav zanimivih iger in operet.

— Gospod Ludevik Ravnikar, bivši deželni poslanec in zato mučenec ravnopravnosti slovenske, pognan v nemški Leoben na Štajarsko, če tudi nam na Kranjskem krvavo manjka tacih mož, ki so popolnoma zmožni uradovati v národnem jeziku, pride iz prognanstva spet nazaj v Ljubljano k deželni sodniji. Če tudi je s tem sedanji minister le popravil, kar je pregrešil prednik njegov, vendar smo temveč veseli te novice, ker je djanski dokaz, kako piškava je „vsegamogočnost“ onega možiceljna, ki se je nedavno bahal, da, dokler bo on imel kaj govoriti, Ravnikar ne pride v domovino nazaj! Kaj pravi dr. Klun o tem?

— Časniki dunajski so prinesli novico, da tudi Ljubljančanom znani ces. kr. ministerijalni svetovalec dr. Kleeman je šel v pokoj. Gotovo vesela novica mnogim slovenskim profesorjem, ki niso našli „milosti“ pri temu možu, ki je služil vsaki sistemi.

— (*„Slavček“*) se imenuje zbirka najbolj priljubljenih slovenskih pesem za mladino našo, ki jo je ravnokar na svetlo dal naš bukvar Giontini, ki je že marsiktero slovensko knjigo itd. nam založil. Cena jej je le 40 krajc., tedaj tako nizka, da seže vsak lahko po njej.

---

*) Po takem je prazna ona postava, kdaj ima deček začeti v ljudsko šolo hoditi in kako dolgo? Vred.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja 26. sept. — Kar se je danes godilo v državnem zboru, vendar kaže, da zbornica poslancev ima drugačen obraz kakor prejšnja leta. Velikonemec iz Gradca dr. Rechbauer je godel sopet ono pesem iz prve seje, naj tudi danes zbornica si še ne voli predsednika in podpredsednikov, rekši, da še zbornica ni cela zato, ker še ni poslancev iz Pemskega, — Rechbauer se ve da ne pogreša Čehov, ampak le nemških ustavovernežev. — Dr. Costa pobija puhle fraze Rechbauerjeve in kaže hinavstvo centralistično, ki se leta 1861. nikakor ni brigalo zato, da niti Magjarov niti Hrvatev ni bilo v državnem zboru, a to centralistom nemškim takrat ni bila nikakoršna overa, — zborovali so, ker so gospodarili; zdaj pa, kakor duše v vicah, čakajo odrešenja po dohodu nemških bratcev iz Češkega. — Mayrhofer odgovarja z zvijačami dr. Costi, in graja postopanje ministerstva pri volitvah na Pemskem, po kterem so zmôgli Čehi, in pa to, da je na vrat na nos iz službe djalo tri c. kr. deželne glavarje zato, ker so v prvi seji zborovi šli pot ustavovernežev. Levica (ustavoverneži) so ploskali „pravo, pravo“ temu govoru in poslušalci na galeriji, ki so „meso ustavnega mesa“ so jim pritrkovali, kar so mogli. — Ministerstva predsednik pa Potocki odgovorí na to, naj zbornica danes le voli predsedništvo, grajam Mayrhoferjevim odgovoriti pride potem kmalu čas. — Potem se je glasovalo in z 68 proti 67 je obveljal sklep, da se volijo zbornici predsednik in dva podpredsednika. In izmed 133 glasovi je za predsednika dobil poslanec Hopfen 131 glasov. Sopet je menda to neki kompromis, kteremu so pristopili tudi federalisti zato, da so odbili Giskro in Rechbauerja; — za prvega podpredsednika pa je bil izvoljen poslanec Vidulić z 122 glasovi izmed 128, in grof Kuenberg z 110 glasovi izmed 119 za druzega. — Dalje je poslanec Paskotini stavil nujni predlog, da se na ogovor cesarjev dá v adresi odgovor, in se v ta cilj in konec voli odsek z 15 poslanci, ki osnuje načrt adresi. Ker v to, da se predlog priznava za nujni predlog, ste potrebni dve tretjini glasov, ustavoverneži pa z rokami in nogami odbijajo začetek zborovanja, dokler gori omenjenih „ljubljencev iz Pemskega“ ni v zbor, je padel ta predlog, ker ni dobil dve tretjinki glasov. Obveljal je pa vendar — vsaj z enim glasom — predlog, da se Paskotinijev nasvet za adreso ne tiska; — vsi centralisti so zoperglasovali. — In še enkrat je Rechbauer stopil na noge in predlagal, naj zbornica sklene, da se ne spustí v nikakoršno djansko obravnavo, dokler ni vlada vseh pomočkov (se ve da direktnih volitev, po kterih srce nemškutarsko hrepení) poskusila, da pemski poslanci pridejo v zbor; zato je stavil nujni predlog, naj zbornica od vlade zahteva, da do onega časa odloží zborovanje. Al tudi ta predlog je padel, ker federalisti niso bili za-nj in tako centralistom vrnili njihovo prejšnje glasovanje. — Paskotini-jev predlog o adresi pride danes (27. sept.) na dnevni red. Da bi Poljaci bili politični značaji, kmalu bi bilo jezičnim centralistom konec, a žalibog, da Poljaci se kolebajo izmed centralistov in federalistov.

— Národna in avtonomna stranka državnega zbora si je ustanovila svoj klub, ki se imenuje „klub desnega središča“; v tem klubu so Tirolci, Bukovinci, Dalmatinci, Istrijani, Goričani, tržaški baron Paskotini, gornje-avstrijski, štajarski in vorarlberški federalisti, pa tudi naši poslanci. Namen te skupščine je: porazumljenje in sprava med narodi avstrijskimi in tako obširna avtonomija vseh dežel, brez škode za državno pravo Ogerskega in ž njim združenih dežel, kakor jo določuje diploma oktoberska. Vsak mesec si klub voli svojega predsednika in namestnika njegovega in pa parlamentarično komisijo iz 3 udov in 2 namestnikov, kterim je naloga, da se z drugimi strankami državnega zbora po potrebi spuščajo v razgovor. Zdaj so v ta klub zbrani poslanci volili barona Paskotini-a za predsednika, in dr. Vidulića za podpredsednika, v parlamentarično komisijo pa bar. Dipauli-a, dr. Costo in barona Hormuzaki-a, namestnika njim sta Črne in Ljubiša.

— Cesar je po zaslišanji svojega ministerstva odstavil od službe barona Laserja, barona Pocheta in barona Pillersdorfa, prvi je bil cesarski deželni glavar na Tirolskem, drugi na Moravskem, in tretji na Šleskem. Vzrok tej odstavi, ki je kot strela z jasnega neba udarila te velike gospode, je bil ta, da so v prvi seji državnega zbora glasovali za odlog zborovih sej tako dolgo, da pemski zbor pošlje poslance v državni zbor. Zatega del pa je strahovit krik v vseh nemčurskih časnikih na Dunaji in povsod drugje, kjer bi radi v žlici vode potopili ministra Taaffe-a, posebno pa Petrino-ta, ki jim je najhuji trn v pêti zato, ker je federalističnega duhá in zeló energičen mož. Žalibog, da niso vsi ministri njegovih misli! Če tudi nemčurski judovski listi ne marajo niti za Laserja niti za Pocheta, ki sta služila vsaki sistemi, vendar zavoljo njih križajo zdaj ministerstvo, ktero tudi nam ni v srce priraščeno, samo zato, ker je odstavilo imenovane glavarje, ki so glasovali z ustavoverneži v oni seji državnega zbora.

Štajarsko. Iz Gradca. Razstava tukajšnja vabi vsaki dan mnogo ljudstva na ogled. Posebna gnječa je bila 22. dne t. m., ko je cesar ogledoval razstavo. Sprejeman je bil povsod z veliko slavo; zvečer po dohodu 21. dne t. m. mu je pevski zbor pel pod oknom, in meščansko krdelo mu je napravilo bakljado. Razstavo je cesar na drobno ogledal; v vinski dvorani si je dal kupico štajarskega šampanjca natočiti in je napil „na napredek“ domačemu obrtnijstvu in kmetijstvu. — 2400 gold. je daroval mnozim ubožnim napravam.

Česko. Iz Prage. Juter (v četrtek) se spet začne deželni zbor. Deželni glavar bode poročal o tem, kako je cesar sprejel deputacijo deželnega zbora, ces. namestnik bode bral vladni odgovor, in potem pride tehtna stvar v pretres, kaj naj storí deželni zbor: ali da pošlje poslance v državni zbor ali ne. Kakor se kaže, jih ne bo, čeravno so tudi važni glasovi za to, da jih pošlje. „Pokrok“ velí federalistom državnega zbora, da jim Čehi v državnem zboru ne morejo koristiti, sebi pa bi lahkoumno vsekali smrtni udarec.

Hrvaško. — Prvo tiskovno pravdo v vojaški granici pred vojaško sodnijo je imel Miškatovič, vrednik „Zatočnik“ 19. sept. Sodili so trije avditorji. Razsodba ni še znana, ker jo mora generalna komanda potrditi.

Iz francosko-pruskega bojišča. Zdaj se še le začne najhuji boj; kri bode v okolici Pariški tekla spotokoma! Glavar francoske vlade Jules Faver je bil pri glavarju pruske vlade Bismarku ter se je ž njim pogajal, da bi Francozi mir sklenili s Prusom; al Bismark je napel strune tako zeló, da se Francozi ne morejo udati takim zahtevam. Zahteval je za pogoj primirja: vse trdnjave v Alzaciji in Lotaringiji, pa tudi najmočnejši tabor na zahodnji strani Pariza, Mont-Valérien imenovan, in pa mesto Strassburg. Tega pa francoska vlada ni hotela dovoliti, in začel se bode tedaj krvavi boj okoli Pariza, kterega je nemška armada že oklenila. Francoska vlada je že razposlala razglas po vsej deželi, v kterem pravi, da tako sramotnim zahtevam se Francoz ne more in ne sme udati, kajti to bi njihovo državo ponižalo do vrste malih držav, —

treba tedaj brambe do zadnjega, ali da zmagamo ali vsaj častno poginemo. Zgodilo pa se bode, da poginejo. Nemška armada je vkljub velikim zgubam še zmiraj silna, in ker je dosihmal zmagonosna bila, navdaja jo to z velikim pogumom, Francoz pa je ves potrt, in če je res, kar pripovedujejo sporočila, je 21. dne t. m. moral v Parizu samem kak hud nepokoj biti, kajti v daljne kraje so slišali strel topov in pušek. Dozdaj so Nemci Francozom vzeli: cesarja, enega maršala, 39 generalov, 3250 oficirjev, 118.750 vojakov, 10280 konj, 56 zastav (orlov), 120 mitrelezov (to je nekih topov nove iznajdbe, ktere ob enem vržejo celo trumo krogel med sovražnika), 690 topov (kanon), 400 ladij, sila veliko magazinov, orožja, streljiva, vojaške obleke, hrane za vojake, krme za konje, železničnih vozov itd. — Ako je res, kar piše ruski časnik iz Petrograda, pritrjuje ruska vlada temu, kar pruska zahteva od Francozov. Menda je to plačilo Francozom za vojsko — v Krimu.

— Iz Frankobroda se sliši, da vsaki dan se povrača sila velika truma bolnih (pa ne ranjenih) Prusov iz bojišča. Gotovo je, da je 88.000 nemških vojakov zapustilo Francosko zarad zdravja, prestavili so jih v nemške zdravejše kraje, da se ondod okrevajo. Poglavitne bolezni med armado so legar (tifus), griža in hude rane na nogah vsled silnih maršev. Treba toraj nadomestiti bolne vojake, in v ta namen v celi Nemčiji z vso silo pobirajo vse možke, ki niso čez 45 let stari. Kdor le more nositi puško, mora rad ali nerad v vojsko. Po vaséh zvonovi sklicujejo ljudstvo; kdor ni čez 45 let star, mora priti, če ne, plača 50 tolarjev kazni; zdravi se brž preoblečejo v vojaško suknjo, in se vvrstijo ali v armado ali med brambovce. Tudi s konji se tako ravná. Kdor s svojim konjem ne pride ob pravem času, plača 100 tolarjev kazni. Grozovita je ta sila.

Iz Rima. — Rim je tedaj obsedla armada italijanskega kralja Viktora Emanvela. Boj je trajal le 4 ure zunaj mesta in le majhino krdelo papeževih vojakov se je zoperstavilo v mestu temu obsedanju. Celó dunajski časniki, ki so večidel v židovskih rokah, ne morejo tajiti, da je to rop; ker pa dandanes nikjer ne veljá pravica, temuč le pest in sila, dostavljajo, da je vendar le dobro, da italijansko kraljestvo dobí konečno svoje glavno mesto! V neki seji ogerske delegacije bil je govor o avstrijskem rimskem poročniku. Nadškof Hajnald je pripovedoval, da je na svojem potovanji v Rim videl v papeževem mestu Bolonji národne zastave vseh laških mest in dežel, med njimi bile so tudi zastave rimske in mesta Viterbo. „Pravo"! so kričali levičniki ogerske delegacije. Počasi, gospoda moja! — je rekel nadškof — videl sem tudi zastave mest, ktere Vam gotovo ne bi bile všeč, namreč zastave našega ogerskega mesta Reke, potem mesta Trst in Tridenta tirolskega. Bile so zakrite s črnim pajčolanom v znamenje žalosti, da tudi ona mesta niso že združena z italijanskim kraljestvom — in molčali so potem ogerski poslanci. Je li pravica italijanskega kraljestva do Reke, Trsta in Tridenta manjša nego do Rima, ako pravica obstaja v sili? Ali se ne bere vsaki dan, da Italijani zahtevajo Istro, Dalmacijo in južno Tirolsko v svojo last? Ali se ni pokazalo še le pred malo dnemi v Trstu, koso z osvečavo hoteli praznovati vhod kraljeve armade v Rim, in so kričali „živela republika!", da tudi tam je stranka, ktera ne želí druzega kot zedinjenje z Italijo? Danes meni, jutri tebi!

— 2. oktobra bode glasovanje naroda (plebiscit) zavoljo vladne menitve. V Rimu se je osnovala začasna vlada. Več oblasti je vprašalo o poroštvih, ktera bodo dajala papežu samostojnost v duhovnih zadevah.

V 17. seji Matičinega odbora

so bili sprejeti:

b) letniki:

Za 1870. leto:

Slavno učiteljsko društvo v Ljubljani	2	gold.
Gospod Rožnik Anton, c. kr. sodnije adjunkt v Trebnem	2	„
„ Travnar Jožef v Ljubljani	2	„
„ Gajšek Dragotin, kaplan v Dobrni	2	„
„ Klavžar France, kaplan v Št. Joštu	2	„
Slavno bralne društvo v Sodražici	2	„
Gospod Stökl Šimen, fajmošter pri sv. Lenartu	2	„
„ Pintar Peter Zelenov na Strmecu	2	„
„ Korman Jakob, posestnik v Rušah	2	„
„ Lukežič Janez, duhovni pomočnik v Ročinji	2	„
„ Namar France, žandarem v Dalmaciji	2	„
„ Ukmar Anton, vikarij Marijaceljski	2	„
„ Vuga Andrej, vikarij v Kali	2	„
„ Fabris Anton v Lindaru	2	„
„ Kalac Anton, dijak na nemški gimnaziji v Trstu	2	„
„ Štrukelj Miha, kaplan v Cerknem	2	„
„ Suhadobnik Ferko, c. k. kontrolor v Kočevji	2	„
„ Saje Miha, kapl. v Reki (kočevski) 1869. 1870. l.	4	„
„ Afich Gregorij v Jelšanah	2	„
„ Mazek Karol, kaplan v Jelšanah	2	„
„ Logar Jakob, župnik pri sv. Križu	2	„
Slavni samostan kapucinski pri sv. Križu	2	„
Gospod Sfiligoj Anton, vikarij v Lokavcu	2	„
„ Mozetič Štefan, kaplan v Komenu	2	„
„ Makuc Anton, vikarij v Kobiljiglavi	2	„
„ Klavser M., črkostavec v Zagrebu	2	„
„ Nowotny Emanuel, c. kr. pristav v Slov. Bistrici	2	„
„ Hernah Jožef, kaplan v Laporji	—	„
„ Krušec Jakob, kaplan v Poličanah	2	„
„ Bric Janez, c. k. sodnijski pristav v Kostanjevici	2	„
„ Pečar Janez, učitelj v Kostanjevici	2	„
„ Podboj Jožef, c. k. sodec v Kostanjevici	2	„
„ Janežič Šimen, poročnik v Celovcu	2	„
„ Marinič Iv. Ev., župnik v Lipi	2	„
„ Čare Peter, župnik v Porečah	2	„
„ Wieser Andrej, mestni kaplan v Celovcu	—	„
„ Pavli Lojze, kaplan v Borštu	2	„
„ Breznik Anton, podžupnik v Fravhajmu	2	„
„ dr. Barčič Erazem na Reci	2	„
„ dr. Derenčič Marian na Reci	2	„
„ Kavčič Matija, kmečki sin v Zagracu	2	„
Slavno učiteljstvo c. k. glavne šole v Idriji	2	„
Gospod Peternel Jurij, kaplan v Bovcu	2	„
„ Žajdel France, kaplan v Makolah	2	„
„ Gnjezda Anton v Zagrebu	2	„
„ Kordeš France v Šenčurji	2	„
„ Klinar France, učitelj v Podbrezji	2	„
„ Zupanec Aleš, posestnik v Vogljah	2	„
„ Goslar Mavricij, kaplan pri sv. Križu	2	„
„ Vodušek Matej, gimn. profesor v Kranji	2	„
„ Tavčar France, kaplan v Kranji	2	„
„ Kuster Mihael, učitelj v Kranji	2	„
„ Golobič Anton, kaplan v Cerkljah	2	„
„ Vavken Andrej, kmet, učitelj itd. v Cerkljah	2	„
„ Mihelač R. d. v Radolici	2	„
„ Grjol Lovro, kaplan v Laščah	2	„

Opomba. Po tej odborovi seji se je do danes sopet oglasilo 26 novih udov, ktere odbor sprejme v XVII. seji.

Listnica vredništva. Gosp. v Beču: „Poslano" pride gotovo drugi pot.

Žitna cena

v Ljubljani 24. septembra 1870.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 50 — banaške 6 fl. 5. — turšice 3 fl. 80. — soršice 4 fl. 20. — rži 5 fl. 30. — ječmena 2 fl. —. — prosa 2 fl. 60. — ajdle 3 fl. 40. — ovsa 1 fl. 60 — Krompir 1 fl. 60.

Kursi na Dunaji 27. septembra.

5% metaliki 57 fl. 40 kr.	Ažijo srebra 123 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 66 fl. 60 kr.	Napoleondori 9 fl. 93 kr.

Odgovorni vrednik: Jožef Golé. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.